

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2017-06-15

Närvarande: F.d. justitieråden Severin Blomstrand och Annika Brickman samt justitierådet Svante O. Johansson.

Ett starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten

Enligt en lagrådsremiss den 8 juni 2017 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i tryckfrihetsförordningen,
2. lag om ändring i brottsbalken,
3. lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor,
4. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
5. lag om ändring i brottsskadelagen (2014:322).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Walo von Greyerz.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

4 kap. 5 §

Paragrafen behandlar olaga hot. Den ändras på så sätt att det anges att ett hot är straffbart om det är ägnat att framkalla allvarlig rädsla i stället för, som den nuvarande bestämmelsen anger, allvarlig fruktan. Avsikten med ändringen är bland annat att anpassa bestämmelsen till hur tillämpningen utvecklats i praxis.

Lagändringen syftar inte till en ändring av rättsläget. Förutom att en sådan ändring framstår som onödig, kan den leda till en oavsiktlig förskjutning i rättstillämpningen.

I lagstiftningsärendet har inte framkommit annat än att rättstillämpningen vid domstolarna ligger på en lämplig nivå när det gäller att bedöma vad som avses med allvarlig fruktan. Detta talar mot att ändringen genomförs.

Vidare kan det ifrågasättas om den föreslagna ändringen av lagtexten verkligen uppfyller det syfte som anges med den, att beskriva en lindrigare känsla av oro än som uttrycks med ordet fruktan. Det är svårt att se att det skulle föreligga någon beaktansvärd skillnad i nivå mellan fruktan och rädsla. I rättstillämpningen har uppenbarligen ordet fruktan getts den innebörd som remissen vill ge ordet rädsla.

Lagrådet anser att den nu diskuterade ändringen av lagtexten inte bör genomföras.

4 kap. 6 c §

I paragrafen föreslås bestämmelser om ett nytt brott, olaga integritetsintrång. I första stycket straffbeläggs spridning av bilder och uppgifter som räknas upp i fem punkter.

I femte punkten straffbeläggs spridning av bild på någons nakna kropp. Enligt författningskommentaren tar punkten sikte på explicita eller detaljerade bilder som – helt eller delvis – exponerar människokroppen utan kläder. Att exponeringen inte behöver avse hela kroppen kan inte utläsas ur lagtexten. Och tanken kan inte vara att det ska vara straffbart att sprida en bild på vilken oklädd kroppsdel som helst. Om straffbestämmelsen ska avse något mer än en bild på någons nakna kropp i dess helhet bör det framgå av lagtexten, och straffansvaret bör preciseras när det gäller exponering delvis.

I de tre första punkterna används uttrycket "bild - - - om" något. Liksom i de två sista punkterna bör prepositionen vara "på".

4 kap. 7 §

Paragrafen reglerar straffansvaret för ofredande. I remissförslaget ändras brottskonstruktionen så att en gärning ska vara ägnad att kränka den utsattes frid på ett kännbart sätt för att den ska vara straffbar.

Vidare föreslås ändringar som syftar till att modernisera beskrivningen av de tillvägagångssätt som kan innebära ett ofredande.

Lagrådet välkomnar att de befintliga exemplen på hänsynslöst beteende – skottlossning, stenkastning och oljud – mönstras ut och ersätts med mer aktuella former av trakasserier. Det kan emellertid

ifrågasättas om "handgripligen antastar" lämpligen bör ersättas med "fysiskt angrepp", som närmast leder tanken till ett misshandelsbrott. Det är också oklart varför uttrycket "hänsynslöst agerande" har ansetts vara att föredra framför "hänsynslöst beteende" (se också vad Lagrådet har anfört under 4 kap. 5 § om ändringar av lagtexten som inte syftar till att ändra rättstillämpningen).

Lagrådet föreslår att paragrafen ges följande utformning.

Den som fysiskt antastar någon annan eller utsätter någon annan för störande kontakter eller annat hänsynslöst beteende döms, om gärningen är ägnad att kränka den utsattes frid på ett kännbart sätt, för ofredande till böter eller fängelse i högst ett år.

5 kap. 3 §

I paragrafen straffbeläggs förolämpning. Brottskonstruktionen föreslås ändrad så att gärningar som är ägnade att kränka självkänslan eller värdigheten omfattas av straffansvar.

Med anledning av detta, och tydligen för att kränkning inte ska användas i två led, har bestämningen av ordet beskyllning tagits bort. Däremot finns i texten kvar bestämningarna av straffbara uttalanden (de ska vara nedsättande) och straffbara beteenden (de ska vara förödmjukande).

Emellertid kan den föreslagna brottskonstruktionen inte förstås på annat sätt än att såväl beskyllningar som uttalanden och beteenden kvalificeras genom att de måste vara ägnade att kränka den andres självkänsla eller värdighet för att de ska vara straffbara.

Bestämningarna av uttalanden och beteenden framstår därför som onödiga och de kan utgå.

Förslaget till lag om ändring i lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor

7 §

Paragrafen föreskriver straffansvar för den som bryter mot skyldigheten att ta bort vissa meddelanden.

Tredje stycket är nytt och innehåller en regel om åtalsprövning om meddelandets innehåll uppenbart är sådant som avses i den i remissen föreslagna bestämmelsen i 4 kap. 6 c § brottsbalken.

Lagrådet konstaterar att ett uppenbarhetsrekvisit finns redan i 5 § lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor. Ett sådant rekvisit bör inte föreskrivas också vid åtalsprövningen. Paragrafen kan förklaras enligt följande.

Brott enligt första stycket får i de fall som avses i 4 kap. 6 c § brottsbalken om olaga integritetsintrång åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.